Verohallinto / Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

LAUSUNTO
2019/061
HE36/2019vp

21.10.2019

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi kasvinsuojelulain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

Lausumapyyntö

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Verohallinnolta lausumaa hallituksen esityksestä eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi kasvinsuojeluaineista annetun lain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta.

Lausuma

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöhemmin ”selvitysyksikkö”) lausuu esityksestä harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja kannattaa esityksessä ehdotettuja elintarvikealan toimijan luotettavuutta, siihen liittyvää tiedonsaantioikeutta, valvontaviranomaisen oma-aloitteista tiedon luovutusoikeutta sekä velvoitteidenhoitoselvityksen käyttömahdollisuutta koskevia ehdotettuja säännöksiä.

Perustelut

Selvitysyksikön näkemyksen mukaan hallituksen esityksen ehdotus luotettavuudesta sekä siihen liittyvästä tiedonsaantioikeudesta ja velvoitteidenhoitoselvityksen käyttömahdollisuudesta toteuttaa hyvin valtioneuvoston periaatepäätöksessä kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi 2016-2020 (28.4.2016) esitettyjä kärkihankkeiden tavoitteita, kuten harmaan talouden torjunnan edellytysten parantamista ja harmaan talouden toimijoiden tunnistamisen helpottamista viranomaisten välistä tietojenvaihtoa kehittämällä myös digitalisaation keinoin.

Harmaan talouden torjuntaa tehostavat elintarvikelain muutokset tukevat myös pääministeri Rinteen hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitetta elinvoimaisesta ja kannattavasta elintarviketaloudesta. Toimiva elintarvikevalvonta takaa elintarviketoimijoiden tasapuolisen kohtelun ja tukee toimialan reilua kilpailua. Elintarvikevalvontaviranomaisen riittävät tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoikeudet edistävät harmaan talouden toimijoiden tunnistamista ja tiedon välittämistä toimivaltaisille viranomaisille.

Luotettavuuden arviointi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että elintarvikelakiin säädettäisiin elintarvikealan toimijan luotettavuutta edellyttävä säännös. Sen mukaan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos hän on
1) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen;
2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan; tai
3) muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton harjoittamaan elintarvikealan toimintaa.

Sama vaatimus luotettavuudesta koskisi myös toimijan vastuuhenkilöitä ja omistajia, mikäli tämä on oikeushenkilö. Luotettavuus voitaisiin harkinnanvaraisesti tarkistaa myös vastuuhenkilöiden ja omistajien muusta yritystoiminnasta.

Harmaan talouden selvitysyksikkö on laatinut selvityksen Elintarvikelain muutostarpeet 22/2018 (https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/laajuus/2018_022-elintarvikelain-muutostarpeet.pdf), jossa todetaan, että lähes joka kolmannella elintarvikealan toimijalla on verovelkaa. Tämä on huomattavasti enemmän kuin suomalaisilla yrityksillä yleensä.

Elintarvikelakiin ehdotetulla ns. taloudellista luotettavuutta edellyttävällä säännöksellä edistettäisiin harmaan talouden torjuntaa ja sillä voitaisiin nykyistä tilannetta paremmin edistää myös rehellistä ja tasapuolista kilpailua ja parantaa velvoitteensa hoitavien yritysten toimintaedellytyksiä. Säännös parantaisi valvontaviranomaisen mahdollisuuksia tunnistaa harmaan talouden toimijoita ja kohdistaa valvontaa velvoitteensa laiminlyöviin yrityksiin. Säännös ei lisäisi yritysten hallinnollista taakkaa, sillä lakisääteiset velvoitteet on joka tapauksessa hoidettava ja valvova viranomainen hankkisi luotettavuuden arvioimiseksi tarvittavat selvitykset suoraan muilta viranomaisilta Harmaan talouden selvitysyksikön tarjoamien palveluiden, kuten velvoitteidenhoitoselvitysten avulla.

Luotettavuuden arvioinnilla olisi merkitystä myös elintarviketurvallisuuden valvonnassa. Harmaan talouden selvitysyksikön selvityksessä Elintarvikelain muutostarpeet (22/2018) havaittiin, että yrityksillä, joilla on paljon puutteita tai vakavia puutteita elintarvikelainsäädännön noudattamisessa (Oiva-arviointijärjestelmän arvosanat C ja D), on suhteellisesti enemmän häiriöitä myös verotukseen liittyvissä ilmoitus- ja maksuvelvoitteissa ja päin vastoin. Näin ollen elintarviketurvallisuutta valvova viranomainen voisi hyödyntää tietoa elintarviketoimijoiden taloudellisesta luotettavuudesta elintarvikevalvonnan kohdevalinnan suunnittelussa.

Tiedonvaihtosäännökset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valvontaviranomaiselle myös säädettäväksi riittävän laaja oikeus saada luotettavuuden arvioimiseksi välttämättömiä tietoja toimijan, tämän vastuuhenkilöiden ja omistajien sekä näiden muiden yritysten lakisääteisten velvoitteiden hoitamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikevalvonta voisi käyttää tiedonhankinnassaan Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksi-

kön velvoitteidenhoitoselvityspalvelua. Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan elintarvikeviranomaiselle oikeutta oma-aloitteisesti luovuttaa toiminnassaan saamiaan tietoja muille viranomaisille, jos tiedot ovat välttämättömiä tiedon saajalle säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Selvitysyksikkö toteaa, että elintarvikevalvonnan oikeus käyttää tehtäviensä hoitamisensa tukena mm. tietoja työnantajien lakisääteisten velvoitteiden hoitamisesta, tehostavat harmaan talouden torjuntaa elintarvikealalla. Tietojenvaihtosäännösten kehittäminen ja viranomaisten tietojenvaihdon digitalisoiminen ei lisää, vaan pikemminkin keventää yrittäjien hallinnollista taakkaa, sillä valvonnassa tarvittavat tiedot saadaan suoraan muilta viranomaisilta sähköisen velvoitteidenhoitoselvityspalvelun avulla eikä valvottava joudu itse toimittamaan todistuksia tai muita viranomaistietoja valvontaviranomaiselle. Menettely toteuttaa myös periaatetta siitä, että viranomainen kysyy tietoa vain kerran.

Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvontaviranomaisilla olisi oikeus oma-aloitteisesti antaa toiminnassaan saamiaan tietoja viranomaisille tai julkista tehtävää hoitavalle, jolla on tehtävänsä vuoksi tarve saada näitä tietoja. Selvitysyksikkö toteaa, että viranomaisten välinen tietojenvaihto on edellytys tehokkaalle harmaan talouden torjunnalle ja elintarvikevalvontaviranomaisten saamien tietojen luovuttaminen toimivaltaiselle viranomaiselle voi esimerkiksi edistää työsuojelua tai pimeän työn torjuntaa.

Helsingissä 21.10.2019

Marko Niemelä
apulaisjohtaja

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

www.vero.fi
puh. 029 512 000
faksi 029 512 6100